

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar

w sprawie z wniosku R. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 maja 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i nie obciąża wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego,

II. przyznaje adwokatowi A. A. - Kancelaria Adwokacka w B. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 120 zł (sto dwadzieścia) powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej na rzecz wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 grudnia 2017 r., III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację wnioskodawcy R. S. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O. z dnia 18 kwietnia 2017 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O. o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, którym oddalono odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu

rentowego z dnia 10 listopada 2016 r., odmawiającej przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wobec ustalenia, że wnioskodawca jest okresowo częściowo niezdolny do pracy do dnia 31 sierpnia 2017 r., przy czym niezdolność ta powstała w dniu 17 sierpnia 2015 r. Organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do renty, ponieważ jego niezdolność do pracy nie powstała w okresie podlegania ubezpieczeniom społecznym ani w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia Sądu pierwszej instancji oparte m.in. na dowodach z opinii biegłego sądowego z zakresu neurologii, według których wnioskodawca jest okresowo częściowo niezdolny do pracy do dnia 31 sierpnia 2017 r., przy czym niezdolność ta powstała w dniu 17 sierpnia 2015 r. Uwzględniono także orzeczenie o zaliczeniu wnioskodawcy do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, początkowo na czas określony, a następnie na stałe (orzeczenie z dnia 7 lipca 2017 r.). W toku postępowania ustalono nadto, że stwierdzona u wnioskodawcy częściowa niezdolność do pracy nie powstała ani w okresie jego ostatniego okresu ubezpieczeniowego (przypadającego od dnia 1 maja 2010 r. do dnia 31 marca 2012 r.), ani nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tego ubezpieczenia (tj. do dnia 31 marca 2012 r.), ale w dniu 17 sierpnia 2015 r.

Tym samym wnioskodawca nie spełnił wszystkich przesłanek określonych w art. 57 ust. 1 w związku z art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm. dalej „ustawa emerytalna”).

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy i zarzucił - nieważność postępowania w obu instancjach, polegającą na pozbawieniu wnioskodawcy możliwości obrony swych praw (art. 386 § 2 w związku z art. 378 § 1 i 379 pkt 5 w związku z art. 117 § 1 k.p.c.) na skutek nieuwzględnienia przez Sąd Okręgowy jego wniosków o przyznanie pełnomocnika z urzędu (w okolicznościach świadczących o nieodzowności zapewnienia mu takowej pomocy prawnej), oraz zaaprobowania stanowiska Sądu pierwszej instancji w tym przedmiocie przez Sąd odwoławczy. Zarzucił także naruszenie prawa materialnego - art. 57 ust. 1 pkt 1-3 oraz art. 12 ust. 1 i 3 ustawy emerytalnej poprzez ich „niewłaściwe (przedwczesne) zastosowanie w kierunku nieuznania

uprawnień rentowych wnioskodawcy”. Zarzucił także naruszenie przepisów postępowania mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy: art. 286 w związku z art. 232 zdanie 2, art. 227 i 391 § 1 k.p.c. - na skutek „obuinstancyjnego zaniechania przeprowadzenia - z urzędu - czynności dowodowych w postaci dopuszczenia dodatkowej opinii biegłego sądowego z zakresu neurologii - w sytuacji wielorakich, daleko idących całościowych wadliwości omawianej opinii (...)”, oraz art. 217 § 3 w związku z art. 391 §1 k.p.c. w wyniku „obuinstancyjnego wyrokowana bez dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności sprawy”.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu (ewentualnie Sądowi odwoławczemu) do ponownego rozpoznania, wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego według norm przepisanych (w razie ich poniesienia), oraz przyznanie pełnomocnikowi wnioskodawcy kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym (nie opłaconych przez niego w żadnym zakresie).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na „podniesioną nieważność postępowania I - i II -instancyjnego”, oraz „jak się wydaje, oczywistą jej zasadność, związaną z nieprzeprowadzeniem przez sąd orzekający (...) dowodu z opinii biegłego w sposób zgodny z przyjętymi i obowiązującymi procesowo regułami, pozwalający w efekcie na pełne i jednoznaczne wyświetlenie podstawowej kwestii: od jakiej daty wnioskodawca jest osobą niezdolną do pracy w stopniu częściowym; wraz ze związanym z tym (...) niezasadnym zaniechaniem sądu orzekającego wyjaśnienia tychże okoliczności spornych drogą dopuszczenia dodatkowej opinii biegłego (...); obuinstancyjnym przejściem do porządku dziennego nad (...) wielorakimi i podstawowymi brakami (...) wydanej opinii, nadto, uznanie przez Miejski Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w O. (...) umiarkowanego (czyli II) stopnia niepełnosprawności, powodującego w jego wypadku (z racji posiadanych schorzeń) zdolność do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej (...) co stanowiło ważką okoliczność w sprawie (...).

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, pełnomocnik organu rentowego wniósł o jej oddalenie wraz z orzeczeniem o kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest uzasadniony.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, jeżeli zachodzi nieważność postępowania lub jeżeli skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wstępne należy rozważyć podniesiony w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i powtórzony w zarzutach skargi kasacyjnej zarzut nieważności postępowania, zauważając, że co do zasady Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do badania nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji.

Takie badanie jest możliwe tylko wtedy, gdy w skardze kasacyjnej został sformułowany zarzut naruszenia przez sąd drugiej instancji art. 386 § 2 w związku z art. 378 § 1 k.p.c., przez nieuwzględnienie nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2009 r., II CSK 156/09, czy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2007 r., V CSK 62/07; niepublikowane). Wnioskodawca taki zarzut sformułował, wskazując też naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 w związku z art. 117 § 1 k.p.c.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że pozbawienie strony możliwości obrony swoich praw jako podstawa nieważności postępowania określona w art. 379 pkt 5 k.p.c. to sytuacje, w których z powodu wadliwości procesowych, będących skutkiem naruszenia konkretnych przepisów Kodeksu postępowania cywilnego strona nie mogła brać udziału i nie brała udziału w postępowaniu lub w jego istotnej części (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 1998 r., (III CKN 34/98, Prok. i Pr. 1999 nr 5, poz. 41). W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest także stanowisko, że odmowa ustanowienia pełnomocnika z urzędu nie jest pozbawieniem możliwości obrony i nie powoduje nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., jak również nie narusza art. 6 Konwencji z dnia 4 listopada 1950 r. o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności - Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 - (por. wyroki Sądu

Najwyższego z dnia 16 lutego 1999 r., II UKN 418/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 359; z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 167/04, niepublikowane; oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2004 r., III UK 167/04, niepublikowane). Również naruszenie art. 5 k.p.c. przez niepouczenie osoby głęboko chorej psychicznie o konieczności ustanowienia pełnomocnika w procesie nie powoduje nieważności postępowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2005 r., II UK 271/04, OSNP 2006 nr 5-6, poz. 95). Podkreślenia wymaga również, że nie budzi wątpliwości w orzecznictwie, że nie uzasadnia zarzutu nieważności postępowania okoliczność, że strona z powodu niewiedzy nie zgłosiła dowodów w celu wykazania zasadności swego żądania (por. wyrok z dnia 18 lutego 2003 r., II UK 120/02, niepublikowany), a także nieprzeprowadzenie przez sąd pracy dowodu z urzędu (por. postanowienie z dnia 20 maja 2003 r., I PK 95/03, niepublikowane). Należy zauważyć, że skarżącemu ustanowiono na jego wniosek pełnomocnika procesowego z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, który przygotował w jego imieniu skargę kasacyjną. Wskazać należy również, że zarzut nieważności postępowania z przyczyny, o której mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., jest całkowicie chybiony, jeżeli z akt rozpoznawanej sprawy jednoznacznie wynika, że strona skarżąca czynnie uczestniczyła w postępowaniu i nie była pozbawiona możliwości korzystania z przysługujących jej praw (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2004 r., III SK 29/04, niepublikowany), nawet w sytuacji, gdyby wcześniej doszło do naruszenia przez sąd przepisów procesowych (por. wyrok z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 524/97, Prok. i Pr. z 1999 r. nr 5, poz. 43).

W obliczu powyższego brak zatem podstaw do uznania, że wnioskodawca w toku postępowania sądowego był pozbawiony możliwości obrony swoich praw.

Z kolei jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazuje na oczywistą zasadność skargi, to w jego uzasadnieniu powinny się znaleźć odpowiednie wywody potwierdzające tę okoliczność. Skarga jest bowiem oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu

Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

W ocenie Sądu Najwyższego, powyższych wymogów nie spełnia wskazywana przez pełnomocnika wnioskodawcy oczywista zasadność skargi kasacyjnej, w istocie koncentrująca się jedynie na zarzutach wobec opinii biegłego lekarza neurologa oraz zarzutach co do sposobu procedowania sprawy przez Sądy obu instancji.

Tym się kierując, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie obciążając wnioskodawcy kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c.

O kosztach pełnomocnika wnioskodawcy orzeczono, uwzględniając jego taryfowe wynagrodzenie zgodnie z § 15 ust. 2 i 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714 ze zm.).